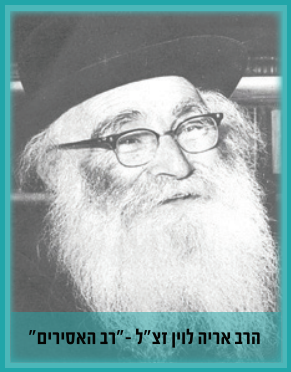
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

כ"ז שבט תשפ"ב

גליון מספר 244

פרשת משפטים

דרך חיים

אומר המדרש (שמות רבה ל טו) על הפסוק "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" כי זהו מה שנאמר "לשלמה אלקים משפטיך למלך תן וצדקתך לבן מלך. ידין עמך בצדק ועניך במשפט" (תהלים עב א - ב). הפסוק אומר "אשר תשים לפניהם", לפני הדיינים, ומה הקשר בין זה לבין נתינת המשפט למלך. אבל כשנתבונן בדבר, הרי שתכונת השפיטה של דיינים היא שמשפט אחד קצוב לכל. לדוגמא, אם גנב אדם חפץ מחברו - משלם הוא כפל, ואין זה משנה אם הגנב מדוכא ועני שגנב כיכר לחם מעשיר גדול או שעשיר הוא וגנב מעני שבעניים.

שלמה המלך, מתוקף היותו מלך ולא דיין כבר אמר "לא יבוזו לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב" (משלי ו ל). ומן הצד השני, דוד מורה כי אילו היה שופט את הגונב כבשה מן הרש "כי בן מות האיש העשה זאת" (שמואל ב יב ה). אמנם אלמלא היו מגיעים דינים אלו לבית הדין לא היו הדיינים פוסקים בהם כך, אלא בכפוף להלכות הקבועות לנו מסיני, לשלם כפל בלבד. כך גם באדם שאכל בשר איסור, לוקה הוא ל"ט מלקות, ולא משנה לדיינים אם אכל לספק רצונותיו או להציל נפשו מרעב. על פניו הדבר מתמיה, מה שאנו מענישים בעונש אחד את העושה חטא קל ואת העושה חטא חמור.

התשובה היא משום שיחד עם הדין שדנים הדיינים כאן בארץ, דן הקב"ה דין שמים. בדין שמים החוטא לא ייצא נקי מחטאו במה שנענש הוא עונש אחד כמו העושה חטא באופן קל יותר. תפקיד הדיינים לתת לאדם שממנו נגנב הרכוש לקבל בחזרה את כספו בתשלומי כפל, וכיוון שהדין נעשה עבור הנגנב אין זה נוגע כלל מתוך אילו רצונות גנב הגונב. אך עבור הגנב בא דין שמים להענישו ולמרקו כיאה לחטא שלו והכוונות שהניעו לעשייתו.

נתן הנביא נשלח אל דוד בציווי ה' לומר לו: "שני אנשים היו בעיר אחת אחד עשיר ואחד ראש. לעשיר היה צאן ובקר הרבה מאד. ולרש אין כל כי אם כבשה אחת קטנה אשר קנה ויחיה ותגדל עמו ועם בניו יחדו מפתו תאכל ומכסו תשתה ובחיקו תשכב ותהי לו כבת. ויבא הלך לאיש העשיר ויחמל לקחת מצאנו ומבקרו לעשות לארח הבא לו ויקח את כבשת האיש הראש ויעשה לאיש הבא אליו" (שמואל ב יב א - ד). במקרה זה בא לומר נתן הנביא כי אם יבוא אותו אדם אל המשפט סוף סוף לא יישפט בדין כיוון שלא יקום עד אחד באיש. ואף אם יעמדו שני עדים להעיד כנגדו לא ייענש אלא בתשלום ב' כבשות. אמנם דוד לא סבר כך, אלא

המשך בעמוד הבא

הגליון מוקדש לעילוי נשמת

שרה בת יעקב ז"ל

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

כמים חיים

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

"ויחר אף דוד באיש מאד ויאמר אל נתן חי ה' כי בן מות האיש העשה זאת. ואת הכבשה ישלם ארבעתים עקב אשר עשה את הדבר הזה ועל אשר לא חמל" (שמואל ב יב ה-ו). כלומר סבר דוד כי אף על הכבשה עליו לשלם מעבר לנתבע ממנו, ועל אשר לא חמל בן מות הוא. ופסקו של דוד תמוה הוא, שכן דין גזל אין עליו אפילו מלקות כיוון שהוא 'ניתק לעשה', יש אפשרות לתקנו בהשבת הגזל. אלא שדוד לא בא לומר מה הדין בדין הארץ, אלא כיצד יש לנהוג עם אדם זה במשפט שמים, שבו דנים אף על הלב ולא על המעשה בלבד.

זהו פסק הרמב"ם (מלכים פרק ג הלכה י): "כל ההורג נפשות שלא בראיה ברורה, או בלא התראה, אפילו בעד אחד, או שונא שהרג בשגגה, יש למלך רשות להרגו ולתקן העולם כפי מה שהשעה צריכה, והורג רבים ביום אחד ותולה ומניחן תלויים ימים רבים להטיל אימה ולשבר יד רשעי העולם". זה מה שהניע את דוד לומר שהיה דן את האדם למיתה, כדי לעצור את הרשעות והשיחתות, הנטועה בליבם של רשעים. זוהי כוונת המדרש בהצמידו את "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" לפסוק "אלקים משפטיך למלך תן". שאף שהמשפטים הקצובים לכל ניתנים לפניהם- לפני הדיינים, אך את משפטיך-דין שמים, תיקון מידות האדם וכוונותיו, והוא יינתן בסמכות דווקא למלך. מכאן שלא פחות מחומרת המעשים הפסוקים בתורה לכל, יש חומרה מיוחדת לכוונת האכזריות הנטועה בלב האכזרים.

אומרת הגמרא כי אף שהיום אין ד' מיתות בית-דין דין ד' מיתות עדיין קיים, כלומר אף שישנם דברים שלא ישפטו בבית דין של מטה בית דין של מעלה ממשיך ודן על חטאי האדם, וביותר על המניעים לחטאיו, המידות שבלב. זוהי כוונת האמור במשלי (כ ח): "מלך יושב על כסא דין מזרה בעיניו כל רע", שבעיני ה' לא רק החטא נבחן אלא כל רע, כל צדדי המחשבה, הרצון והרגש המניעים אל מעשה הרשעה. "אני ה' חקר לב בחן כליות" (ירמיהו יז י) ומביאו במשפט עליהם.

שבת שלום!

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

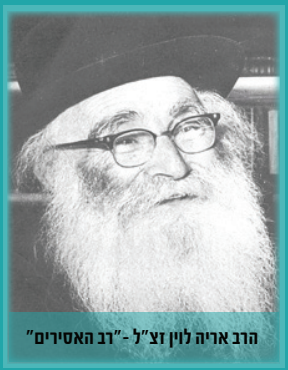
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

סיפר יהודה רידר:

סמוך לימים הנוראים של שנת תשי"ב עת הייתי כלוא ביפו יחד עם חבריי ל'מחתרת הקנאים', שוחחתי עם אחד מקציני הסוהרים על הדרכים בהן ניתן לשקם את האסירים הפליליים לאחר ריצוי עונשם בכלא. תוך כדי שיחה שאלתיו: "המכיר אתה את הצדיק 'רבם של האסירים' ר' אריה לוין?". גער בי הלה ואמר: "אל תעז לנקוב בשמו, איני רוצה לשִמוע אודותיו". נדהמתי.

שוב ניסיתי לספר לקצין אודותיו, אך הוא בשלו: "שתוק, אל תזכיר את שמו". נותרתי המום ושקט רועם שרר בחדר הכלא. לפתע אמר אותו קצין: "לבטח רוצה אתה לדעת מדוע מונע אני ממך מלהזכיר את שמו". "בהחלט" השבתי. "ובכן, דע לך שעל ר' אריה מותר לדבר רק ביום השבת. ר' אריה אדם קדוש הוא, ואת שמו ועל אודותיו מותר להזכיר רק ביום השבת קודש" הפטיר אותו קצין כמשיח לפי תומו.

(צדיק יסוד עולם עמודים 317-318)

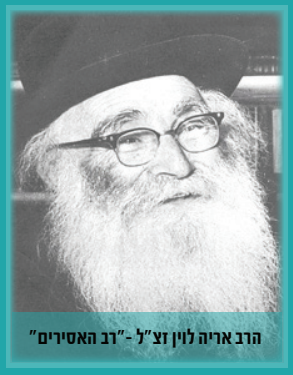
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

מספרת הגמרא (ברכות נד.) כי רבא נעשה לו נס, וכל אימת שהיה מגיע למקום הנס היה מברך "ברוך שעשה לי נס במקום הזה". על פי זה פסק מרן השלחן ערוך (אורח חיים ריח ד) כי אדם מברך על מקום שנעשה לו נס "שעשה לי נס במקום הזה" בשם ומלכות. ואין אדם חייב לעמוד במקום עצמו אלא די שרואהו בעיניו (בצל החכמה ב טז, שלא כדעת החיי אדם סו ה), אמנם לכתחילה אם עתיד בדרכו להגיע למקום הנס ממש ימתין מלברך כדי לצאת דעת כל הפוסקים.

עיקר ההודאה היא התעוררות הלב, ומשכך פסק הרב שטרן (בצל החכמה ה סג) שאם השתנו פני הקרקע של מקום הנס אין לברך אלא בלא שם ומלכות. והוסיף מרן הכף החיים שמן הראוי לכרוע בשעת הברכה (ריח ס"ק יד וס"ק טז).

אמנם אין מברכים בשם ומלכות בהגעה למקום אלא אם עברו ל' ימים מהפעם הקודמת שהגיע לאותו המקום. ופסק מרן המשנה ברורה (ריח ס"ק טו) שבפעם הראשונה שמגיע אחר הנס אין צריך להפרש ל' יום, אך יש שחששו לעניין זה גם בפעם הראשונה (ברכת הבית כח ס"ק ב), ומשום ספק ברכות אין מברכים. ואין מברכים ברכה זו בשם ומלכות אלא בנס בו היה בסכנת חיים ממשית וודאית וניצל ממנה. אך על שאר ניסים יכול לברך בלא שם ומלכות.

הוסיף וכתב מרן המשנה ברורה (שם ס"ק לב): "כתבו האחרונים: מי שנעשה לו נס יש לו להפריש לצדקה כפי השגת ידו ויחלק ללומדי תורה, ויאמר: 'הריני נותן זה לצדקה ויהי רצון שיהא נחשב במקום תודה שהייתי חייב בזמן המקדש', וראוי לומר פרשת תודה. וטוב וראוי לו לתקן איזה צרכי רבים בעיר. ובכל שנה ביום הזה יתבודד להודות לה' יתברך ולשמוח ולספר חסדו". ועל סעודה מעין זו כתב החוות יאיר (סימן ע) שהיא סעודת מצוה לכל דבר ועניין (הובאו דבריו בפרי מגדים סי' תמד מ"ז סק"ט).

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | האם ענב יחיד נחשב כ'בריה' לעניין ברכה אחרונה?

תשובה | מרן השו"ע (אורח חיים סי' רי) מביא שיש דעות כאלה, כי הענב הבודד נאכל בשלמותו. ולכן מוסיף מרן שיש להקפיד שלא לאכול ענב בודד, משום שבזה נכנס לספק. ויש לאכול "כזית" לפחות או לנגוס בענב, שבזה מתבטל משלמותו ולא נחשב ל'בריה'. ולפי זה גם קטנית נחשבת כ'בריה', ולכן אדם שיאכל אפונה אחת יצטרך לברך לאחריה "בורא נפשות". ועל כן גם באכילת קטניות יש להקפיד לאכול "כזית" שלא להיכנס במחלוקת.

שאלה | לא ראיתי את אחותי במשך שנה, האם יש ברכה שאברך עליה ולכבודה?

תשובה | נפסק עפ"י הגמרא (ברכות נח:) שמי שלא ראה את חברו החביב עליו או קרוב משפחתו ששמח בראייתו במשך שלושים יום- צריך לברך את ברכת "שהחיינו", וזאת על אף שעמד עימו בקשר מכתבים או טלפוני, כיוון ששמח בראייתו. אולם אם לא ראה את חברו י"ב חודש וגם לא ידע מאומה מהנעשה עימו, מברך עליו ברכת "מחיה המתים". אבל כששמר עמו על קשר מכתבים או טלפוני אינו מברך אלא "שהחיינו".